

Maria Aurèlia Capmany i la traducció

per Àlex Broch



Cal recordar la seva funció com a introductora a casa nostra de la narrativa contemporània italiana —Calvino, Pasolini, Pavese, Pratolini, Vittorini— i de les traduccions de Georges Simenon per a «La cua de palla». (Foto: Julian Peiró)

Comencem amb una conclusió: la traductologia, els creixents i continuats estudis sobre la traducció, dona informació nova, completa, i enriqueix el coneixement i la personalitat literària dels traductors i dels autors/traductors. Allò que pot semblar o ser una obvietat teòrica es transforma en una experiència lectora sorprenent i, a vegades, insospitada, per la naturalesa de les descobertes que es fan i que porten a considerar i afirmar que la traductologia és i esdevé, a mesura que en el nostre àmbit lingüístic i literari els seus estudis avancen, una eina imprescindible i necessària per a una millor funció crítica i una més completa i estructurada visió d'una totalitat del relat històric de la literatura.

Més enllà d'una històrica bibliografia de referència sobre el tema, en el nostre àmbit acadèmic i associatiu s'està fent des de fa anys, dècades ja, un continuat treball de recerca i anàlisi que genera un riquíssim fons traductològic imprescindible, com deia, per a acarar amb millors certeses i garanties l'estudi de la traducció i la literatura. Amb obligada brevetat, em remeto a diverses iniciatives de referència i seguiment necessaris. Així, el GETCC (Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània), de la UAB, amb activitats anteriors, sorgeix de

Giovanni Boccaccio

DECAMERÓ

Traducció de Maria Aurèlia Capmany
Edició i cura de Carles Riera, Bartolomé Coscolla
i Joan Francesc Tibert

Versions: 4
PUNCTUS

L'any 1967, Maria Aurèlia Capmany va fer, a petició de Llibres de Sinera, la traducció del *Decameró* de Boccaccio que, sorprenentment, havia restat inèdit en català fins llavors.

«Capmany no va traduir Virginia Woolf, però des dels seus llocs de decisió editorial va impulsar la traducció de la seva obra.»

la Càtedra de Traducció Jordi Arbonès (2003) i oficialitza el seu caràcter actual el 2009. Coordinat per Montserrat Bacardí que, alhora, també coordina «Quaderns. Revista de traducció», veritable fons d'estudis que aquest 2018, i amb vint anys, arriba als vint-i-cinc números. En estreta col·laboració amb el GETCC, desenvolupa les seves activitats el GETLIHC (Grup d'Estudis de Gènere: traducció, literatura, història i comunicació) de la UVIC i la UCC, fundat el 1999. Té quatre línies de recerca i la de «Gènere i traducció» és coordinada per Pilar Godayol. Bacardí i Godayol són les directores del *Diccionari de la traducció catalana* (2011), que recull 1.030 entrades, 950 traductors, 2.400 autors d'obres originals i 4.700 títols traduïts.

El TRILCAT (Grup d'Estudis de Traducció, Recepció i Literatura Catalana), vinculat a la UPF, la UOC, la Jaume I i la Ramon-Llull, és coordinat per Enric Gallén. Des del 2011 publica l'Anuari TRILCAT, que es pot seguir a partir de RACO (Revistes catalanes amb accés obert) i que és, per la seva font d'informació, una altra cita anual de coneixement obligat. La Càtedra Màrius Torres de la UdL disposa del projecte «Torsimany», corpus digital de traduccions de literatura catalana a altres llengües; per tant, el camí invers als altres projectes presentats. És la finestra oberta que mostra els autors catalans, els títols i els tra-



L'altra gran presència i influència en Capmany és la de Simone de Beauvoir.

ductors del català a les altres literatures i cultures. Treball paral·lel i que es complementa amb el TRAC i el TRALICAT de l'Institut Ramon Llull, bases de dades de traduccions i traductors literaris del català a d'altres llengües.

Aquests grups de recerca, a més de les seves revistes o anuals, organitzen simposis, jornades, homenatges, que es converteixen en llibres que tenen el seu feliç punt de confluència en l'específic i ric catàleg de l'editorial Punctum (Lleida).

Però, a més d'aquest treball acadèmic, hi ha l'associatiu, i tant el PEN com l'AEIC tenen en les seves pàgines web o publicacions una acurada preocupació i seguiment pel treball traductològic. El PEN, amb «VISAT», revista digital de literatura i traducció, també ha arribat, des del 2006 fins avui, al seu número vint-i-cinc, amb nombrosíssims articles d'anàlisi, reflexió i estudi. Un web amb altres seccions com «L'espai del traductor», un veritable nomenclàtor de traductors en la doble direcció i llengua. Mentrestant, els XXVI Seminaris sobre la Traducció a Catalunya, el primer l'any 1993 i el darrer l'any 2018, organitzats per l'AEIC contraposen, majoritàriament, la reflexió sobre la traducció a partir de temes, idees i propostes concretes que orienten els diversos seminaris. La suma de tot el que hem presentat dona un gruix d'anàlisi i pensament que, potser, no sempre hem acabat de tenir present en els estudis crítics i literaris. Avui, però, ja és del tot imprescindible.

II

En aquest sentit, la darrera publicació de l'editorial Punctum, el número 100 del seu catàleg, de març del 2018, cor-

respon a la traducció que Maria Aurèlia Capmany va fer, l'any 1967 i a petició de Llibres de Sinera, del *Decameró* de Boccaccio, i que, sorprenentment, havia restat inèdita fins avui. Descobrir els motius i les circumstàncies d'aquest retard ens permet revisitar la funció i el treball de Capmany com a traductora que, bàsicament centrada en la dècada dels seixanta, abasta més de trenta títols.

L'any 2007, en el número 14, «Quaderns: Revista de Traducció», dedica un dossier a Manuel de Pedrolo i Maria Aurèlia Capmany com a traductors. En el cas de Capmany, Pilar Godayol explica com autores i títols traduïts o impulsats per ella ajuden a configurar millor el seu feminisme. Capmany no va traduir Virginia Woolf, però des dels seus llocs de decisió editorial va impulsar i va fer tot el possible per la traducció de la seva obra. Godayol parla de Woolf com la «germana espiritual» de Capmany, esment irrefutable si pensem en el seu *Quim/Quima* i en l'*Orlando* de Woolf. L'altra gran presència i influència és la de Simone de Beauvoir. L'edició catalana d'*El segon sexe*, en traducció d'H. Grau i C. Vilaginés, és de 1968. Capmany n'escrigué el pròleg i el llibre de Beauvoir, així com *La mística de la feminitat*, de B. Friedan, subjauen en bona part de la seva bibliografia assagística. Carme Arenas ressegueix i recorda la seva funció com a introductora a casa nostra de la narrativa contemporània italiana —Calvino, Pasolini, Pavese, Pratolini, Vittorini—, mentre que Carles Biosca centra el seu estudi en les traduccions de Georges Simenon, de qui Capmany traduí sis títols per a «La cua de palla».

Un dossier, de l'any 2007, que obre claus interpretatives de la funció traductora de Maria Aurèlia Capmany i que alhora ens acosta a l'àmbit d'interès cultural italià al qual cal inscriure la seva traducció del *Decameró*, la primera en època moderna, de les tres úniques que hi ha en català. La primera, medieval i anònima, és de 1429, es coneix com la traducció de Sant Cugat del Vallès i és la que ha servit per a edicions, completes o fragmentades, posteriors. El 1984, Francesc Vallverdú va publicar la seva traducció per a la MOLA i en l'endemig hi havia la inèdita de Maria Aurèlia Capmany que ara, gràcies al GETCC, el GETLIHC i Punctum, arriba, de la mà dels seus tres curadors —Carles Biosca, Eusebi Coromina i Joan Francesc Silvente—, a l'edició. Un pròleg/presentació dels tres curadors il·lumina i descobreix totes les raons ocultes que hi havia i el camí seguit per a fer possible la publicació. També contraposen, en les dues edicions contemporànies, l'estil més academicista de Vallverdú a l'oralitat més directa de Capmany.

Sens dubte, aquesta traducció inèdita i recent edició del *Decameró* de Boccaccio suma, i molt, a favor de l'autora i reforça un vessant del seu treball que cal remarcar i tenir força present aquest any dins el marc dels actes del centenari.